

Łukasz STACH, Agnieszka KURA

SAMOZWAŃCZE KALIFATY WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

Wstęp

Państwo Islamskie, terroryści, zamachy, okrucieństwo. Tego typu zbitka pojęciowa pojawia się, kiedy mowa o nowym tworze państwowym, które pojawił się na Bliskim Wschodzie – czyli Państwie Islamskim. Należy jednak zaznaczyć, że państwo Islamskie nie jest jedyną tego typu organizacją. Nagle pojawiły się liczne, samozwańcze kalifaty, rozsiane po mapie Afryki i Azji. Dodatkowo, znaczna liczba organizacji fundamentalistycznych ogłasza konieczność budowy kalifatu na terytoriach, na których prowadzą swoją działalność.

Mówiąc o bojownikach samozwańczych kalifatów najczęściej staje przed oczami wizerunek brodatych bojowników walczących pod czarną flagą upstrzoną arabskim alfabetem. Bojowników, którzy buńczucznie zapowiadają roztoczenie swej władzy nad rozległymi połączeniami globu, zawieszenie flagi Allacha nad Białym Domem czy utworzenie ogromnego kalifatu, obejmującego tereny Północnej Afryki, Bliskiego i Środkowego Wschodu, Kaukazu, Bałkanów oraz Półwyspu Iberyjskiego. Bojowników, czy też terrorystów, epatujących swoim okrucieństwem, których znakiem rozpoznawczym stało się obcinanie głów swoim przeciwnikom oraz wszelakiego rodzaju niewiernym.

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie fenomenu samozwańczych kalifatów, które pojawiły się w kilku miejscach globu. Te parapaństwa, na czele z tzw. Państwem Islamskim, stanowią nową jakość w zjawisku terroryzmu, jak też mogą mieć poważne znaczenie geopolityczne. Związane jest to z ryzykiem całkowitego zniszczenia kruchego ładu istniejącego w kilku miejscach na świecie, przede wszystkim na Bliskim Wschodzie. Z tego też tytułu należy dokładniej zanalizować samozwańcze kalifaty. Najbardziej znanym z nich jest Państwo Islamskie, toteż w dużej mierze artykuł dotyczy tego fenomenu. Jednakże nie tylko terytorium Syrii i Iraku jest polem działania współczesnych dzihadystów, którzy próbują stworzyć samozwańcze kalifaty.

W jakim miejscu globu aktywni są współcześni fanatyczni islamiści, dążący do budowy kalifatów? Bez wątplenia najbardziej znanym jest Państwo Islamskie, działające północnego Iraku oraz wschodniej Syrii. Kolejny region objęty aktywnością ekstremistów islamskich to Afganistan, pograniczne afgańsko-pakistańskie oraz Północny Pakistan. Ponurą sławę zdobywa Boko Haram, działające w północno-wschodniej Nigerii. Kolejną wylegarnią dzihadystów stała się Somalia, państwo upadłe, w którym coraz bardziej aktywniej działa organizacja al-Szabab. Jemen to kolejne państwo, a tamtejsza al-Kaida Półwyspu Arabskiego

staje się coraz większym zagrożeniem dla stabilności państwa i całego regionu. Afryka Północna to następny region aktywności dżihadystów to Afryka Północna (Ansar al-Szaria w Libii oraz Tunezji) oraz pogranicze Algierii, Mali i Czadu i Nigru gdzie działa al-Kaida Afrykańskiego Maghrebu. Azja także nie jest wolna od ekstremizmu islamskiego, a najbardziej aktywni są Abu Sajaaf na wyspie Mindanao (Filipiny) oraz Dżimach Islamija na terytorium Indonezji.

Główną tezą tekstu jest stwierdzenie, że samozwańcze kalifaty stały się wyzwaniem dla bezpieczeństwa państw regionów, w których działają. Autorzy starają się udowodnić, że organizacje te należy traktować jako względnie trwałe fenomen, ponieważ są one zdolne do budowania instytucji państwowych, czego dowodem jest Państwo Islamskie. W tekście zostaje podjęta próba odpowiedzi na następujące pytania: jakimi wartościami kierują się dżihadyści? Jak skuteczne w działaniu są samozwańcze kalifaty? Jak wygląda ich organizacja? Jak wygląda ich działalność propagandowa? Czy są one tylko rozsądnymi terroryzmu, czy także próbą budowania nowej rzeczywistości społecznej i politycznej?

Artykuł podzielony jest na kilka części. W pierwszej z nich znajduje się terminologia, jak też rys historyczny zjawiska kalifatu. Następnie omówione są relacje pomiędzy terroryzmem, a dżihadyzmem. W kolejnej części znajduje się opis fenomenu Państwa Islamskiego, jego genezy, struktury, wartości oraz propagandy i metod finansowania. Ze względu na aktualność tej tematyki oraz faktowi, że wiele samozwańczych kalifatów i organizacji terrorystycznych zadeklarowało lojalność w stosunku do tego tworu, Państwu Islamskiemu poświęcono najwięcej miejsca w tekście. Następnie omówiono kilka wybranych samozwańczych kalifatów, aby – zamiast zakończenia – spróbować odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób owe organizacje mogą zmienić geopolitykę regionów, w których działają.

Terminologia i rys historyczny

Kalifat (arab. *chilafa*) – instytucja najwyższej władzy w islamie. Jako ustrój polityczny, czyli system teokracji muzułmańskiej, kalifat powstał po śmierci proroka Mahometa¹. Z racji tego, że w Islamie nie ma rozdziału władzy świeckiej od władzy duchowej, kalif (arab. *chilafa* – następca, namiestnik) to religijny i świecki władca kalifatu. Tym tytułem określa się następców Mahometa². Warto wspomnieć, że w chwili śmierci Proroka, Półwysep Arabski był już w dużym stopniu poddany nowej władzy i nowej religii. Kalif, jako zwierzchnik wspólnoty muzułmańskiej, powinien być posiadać określone cechy fizyczne i moralne, by móc dobrze sprawować urząd. Wymagane było, by był mężczyzną wolnym i fizycznie zdrowym, posiadającym zdolność prawną oraz wykazującym się znajomością prawa boskiego. Bezsprzecznie, jednym z wymogów było również prowadzenie nienagannego życia moralnego. Na koniec, powinien być wybieralny. Kalif nie

---

¹ Mahomet (Muhammad ibn Abd Allah ibn Abd al-Muttalib) urodził się w 570 roku w Mekce. Przez wyznawców islamu jest uważany za Proroka, który zjednoczył całą wspólnotę muzułmańską. Był twórcą idealnego państwa islamskiego.

² *Kalif*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik kultury świata arabskiego*, Warszawa 1971, s. 268-269.

posiadał władzy prawodawczej. Był stróżem prawa i religii oraz organem władzy wykonawczej³.

Śmierć Proroka w 632 roku przysporzyła społeczności islamskiej wielu problemów. Jednym z kłopotów był wybór nowego przywódcy. Wybór ten wiązał się z koniecznością podjęcia decyzji o charakterze ustroju państwa muzułmańskiego. Nie było to łatwe z uwagi na fakt, że Mahomet nie wyznaczył swego zastępcy oraz nie pozostawił po sobie męskiego potomka, czy też wytycznych co do dalszej kontynuacji jego dzieła⁴. Zdecydowano więc na zastosowanie starego zwyczaju wyboru wodza przez starszyznę plemienia⁵. Na pierwszego kalifa, po zacieklej rywalizacji (głównie między rodami Umajja i Haszim) rada elekcyjna wybrała Abu Bakra, ojca żony Mahometa, z rodu Haszimitów⁶. Abu Bakr, przez dwa lata, opanował sytuację wewnętrzną Arabii, a przed śmiercią wskazał swojego następcę.

Drugim w historii kalifem został Omar ibn al-Chattab, którego dziesięcioletnie panowanie charakteryzowało się dużymi sukcesami militarnymi, organizacją państwa oraz konsolidacją społeczności muzułmańskiej. Omar został zamordowany i nie zdążył wyznaczyć kontynuatora. Othman, nowy kalif, pochodził z domu Umajja. Okres jego rządów przyniósł zamieszki oraz powszechny niepokój, co w efekcie doprowadziło do jego śmierci z rąk spiskowców. Czwartym kalifem, ostatnim z wybranych w drodze *szury*, czyli społecznej akceptacji⁷, i w zgodzie z plemiennym zwyczajem, był Ali, mąż Fatimy – córki Proroka⁸. Jego ustąpienie kończy panowanie czterech „kalifów sprawiedliwych” (632-661). „Kalifowie sprawiedliwi” postrzegali kalifat jako przywództwo polityczne, religijne i militarne. Byli strażnikami prawa islamskiego i egzekwowali jego wykonywanie. Do ich obowiązków należało: prowadzenie modlitw, dowodzenie armią, zapewnienie spokoju i bezpieczeństwa wspólnocie muzułmańskiej oraz szerzenie islamu poza granicami państwa. Kalif nie dysponował kompetencjami w zakresie interpretacji prawa religijnego. W jego gestii było nadzorowanie, by normy Koranu i Sunny były realizowane⁹. „Kalifowie sprawiedliwi”, kontynuując spuściznę Mahometa, tworzyli zasady władzy państwowej. Gdy powstało rozległe imperium arabsko-muzułmańskie, władza kalifa przestała sięgać odległych prowincji¹⁰. Kalif stał na czele społeczności muzułmańskiej, natomiast poszczególnymi prowincjami zarządzili lokalni sułtanowie lub gubernatorowie.

---

³ J. Bielawski, *Islam. Religia państwa i prawa*, Warszawa 1973, s. 185-190.

⁴ Ibidem, s. 60-61.

⁵ *Kalif*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik...* op.cit., s. 268-269.

⁶ J. Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 65.

⁷ Tradycja wyboru kalifa, w drodze powszechnej zgody, została przeniesiona do tradycji muzułmańskiej z dawnej kultury Arabów. Zgodnie z przejętą przez nich zasadą, władza nie jest dziedziczona przez potomków kalifa. Zob. S. Kitab, *Zasady muzułmańskiego systemu politycznego*, [w:] R. Backer, S. Kitab (red.), *Islam a świat*, Toruń 2005, s. 32; B. Lewis, *Muzułmański Bliski Wschód*, Gdańsk 2003, s. 63-65; M. Chmaj, J. Marszałek-Kawa, W. Sokół (red.), *Encyklopedia wiedzy politycznej*, Toruń 2006, s. 124

⁸ J. Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 71.

⁹ M. Chmaj, J. Marszałek-Kawa, W. Sokół (red.), op.cit., Toruń, 2006, s. 124.

¹⁰ J. Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 185.

Wraz ze śmiercią ostatniego ze „sprawiedliwych” rozpoczął się nowy rozdział w historii kalifatów – panowanie dynastii Omajjadów. Pierwszym kalifem z tej dynastii był Mu’awija. Przeniósł on ośrodek władzy politycznej z Mekki do Damaszku, który to pozostał stolicą kalifatu do końca panowania tejże dynastii¹¹. Kalifowie z rodu Umajja, którzy panowali do II połowy VIII wieku, prowadzili podboje oraz utworzyli organizację wielkiego imperium arabskiego m.in. poprzez wprowadzenie jednolitej administracji państwowej, służby pocztowej oraz języka arabskiego jako oficjalnie obowiązującego¹². W czasie panowania dynastii Omajjadów (661-750), kalifat przekształcił się w dziedziczną monarchię. Potomkowie Mahometa zarzucali Omajjadom sekularyzację władzy, nazywając ich uzurpatorami. W efekcie, opozycja składająca się m.in. z szyitów, doprowadziła do upadku dynastii i do zmiany koncepcji kalifatu¹³.

Wkraczając w epokę kalifatu Abbasydów (750-1258) ze stolicą w Bagdadzie, już na wstępie należy podkreślić, że był to czas rozkwitu kultury arabsko-muzułmańskiej, ale z biegiem czasu także stopniowy upadek instytucji kalifa. Dynastia wywodziła się od stryja Proroka, a pierwszym kalifem z ów rodu był Abu’l-‘Abbas ‘Abd Allah¹⁴. Epoka przyniosła wykształcenie państwa muzułmańskiego i jego form organizacyjnych, rozwój nauki, prawa muzułmańskiego oraz systemów teologii szyickiej i sunnickiej¹⁵. Abbasydzi za cel postawili sobie odrodzenie w społeczności muzułmańskiej zapału religijnego. Przejęli oni model władzy z Persji i Bizancjum, czego wyrazem był m.in. ceremoniał dworski czy też świta dygnitarzy¹⁶. Abbasydzi wytworzyli wokół siebie duchową aurę, a kalifowie z tej dynastii nazywani byli *Chalifa Allah*, Namiestnikami Boga. Do X wieku, kalifowie byli odpowiedzialni tylko przed Allahem, sprawowali nieograniczoną władzę. Stopniowo ich kalifat zaczął rozpadać się na małe księstwa, w których kalif sprawował już tylko nominalną władzę. W Północnej Afryce powstał oddzielny kalifat szyickich Fatymidów (909-1171) a w Hiszpanii, w 929 roku, kalifat kordobański Omajjadów, przekształcony z istniejącego od 756 roku emiratu¹⁷.

Niezwykle ważne dla dziejów islamu jest pojawienie się Turków, którzy obok Arabów i Persów stali się trzecią grupą etniczną wyznającą islam. Najpierw, jako koczownicy z Azji Środkowej zaczęli w XI wieku proces infiltracji, następnie założyli odrębną dynastię, zajęli Azję Zachodnią i ponieśli sztandar islamu do Azji Mniejszej¹⁸. Turcy ustanowili sułtanat, a kalif uprawomocnił władców naznaczając pierwszego sułtana seldżuckiego w 1058 roku¹⁹. Zadaniem sułtanatu było utrwalanie autorytetu władzy kalifa we wspólnocie muzułmańskiej oraz ochrona

---

¹¹ Panowanie dynastii Omajjadów przypada na lata 661-750.

¹² J. Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 78-81.

¹³ *Kalifat*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik...* op.cit., s. 269-270.

¹⁴ Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 86.

¹⁵ *Abbasydzi*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik...* op.cit., s. 10.

¹⁶ *Kalifat*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik...* op.cit., s. 269-270.

¹⁷ *Ibidem*, s. 269-270.

¹⁸ F. Robinson, *Islam*, Warszawa 1996, s. 25.

¹⁹ *Ibidem*, s. 26.

przed atakami zewnętrznymi²⁰. Po zdobyciu Bagdadu w 1258 roku przez Mongołów, kalifowie nie posiadali żadnej politycznej władzy. Tytuł kalifa przeszedł na boczną linię Abbasydów, przebywających w Kairze²¹. Mongołowie, którzy położyli kres dynastii *Banu al-'Abbas*²² opanowali najpierw włości Turków Seldżuków w Persji, a następnie zajęli Irak z Bagdadem²³. Jedność świata islamu, którą zachwiał upadek kalifatu bagdadzkiego, odbudowała rozległa monarchia Turków Osmańskich (ok. 1300-1923/1924). Od 1517 roku, władcy przyjęli tytuł kalifa²⁴. Kolejni sułtanowie tureccy nie nazywali siebie kalifami. Tytuł ten nie miał dla nich żadnego znaczenia do momentu wejścia imperium Osmanów w fazę upadku, co przypadło na koniec XVIII wieku. Sułtanowie zaczęli używać tego tytułu w celu propagandy panislamizmu²⁵. W 1922 roku powstała Republika Turecka a w dwa lata później zniesiono kalifat²⁶. Próby ponownego ustanowienia kalifatu kończyły się fiaskiem do momentu ożywienia idei w XXI wieku.

W myśl poglądów sunnickich, podstawą ustroju kalifatu powinna to być *idżma*, czyli zgodność społeczności muzułmańskiej, pośrednio oddana przez kompetentnych przedstawicieli m.in. w odniesieniu do wyboru kalifa. W opozycji stoi myśl szyitów, którzy stoją na stanowisku, iż to Bóg powołuje kalifa, a co za tym idzie – kalifat powinien pozostać w rodzinie Proroka²⁷.

Wobec kogo kalif był odpowiedzialny? Jego uprawnienia były wyprowadzane z prawa boskiego i przez to prawo ograniczone²⁸. Był zatem odpowiedzialny zarówno wobec Boga, jak i wobec ludzi – w sytuacji, gdy złamał boskie prawo i ich skrzywdził. Czy można było go usunąć? Zgodnie z poglądami Al-Mawardiego, jeśli kalif łamie prawo boskie i krzywdzi ludzi, to nie ma prawa piastować tego urzędu. Al-Asz'ari z kolei odmawia ludowi prawa do rewolucji i zaleca posłuszeństwo kalifowi, niezależnie od jakości wykonywanych zobowiązań wobec ludu²⁹.

Z treści komunikatów ISIS przekazywanych przez media wyływa przesłanie dżihadu. Jest to kolejny termin, który należy przybliżyć w niniejszej publikacji. Dżihad to obowiązek religijny muzułmanina, który wynika z Koranu.

„Przypisana jest nam walka,
choć jest wam nienawistna.
Być może, czujecie wstręt do jakiejś rzeczy,
choć jest dla was dobra.
Być może, kochacie jakąś rzecz,
choć jest dla was zła.
Bóg wie, ale wy nie wiecie!³⁰”.

---

²⁰ Ibidem.

²¹ M. Chmaj, J. Marszałek-Kawa, W. Sokół (red.), op.cit., s. 124.

²² Banu al-'Abbas (arab.) Abbasydzi.

²³ J. Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 122-123.

²⁴ *Kalifat*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik...* op.cit., s. 269-270.

²⁵ Ibidem.

²⁶ J. Bielawski, *Islam...* op.cit., s. 291.

²⁷ Ibidem, s. 190-191.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, s. 192-193.

³⁰ Koran II, 216.

Pojęcie „dżihadu” oznacza wysiłek, zaangażowanie (*Dżihad fi sabil Allah* – „walka na drodze Boga”). Za największy wysiłek uważa się codzienną walkę wszystkich, i każdego z osobna, z własnymi pokusami i skłonnościami do nieposłuszeństwa. W przeciwieństwie do powszechnego odbioru znaczenia terminu „dżihad”, ten wysiłek nie ma charakteru wojskowego. Wedle tradycji, „wielka święta wojna”, której w znaczeniu militarnym – „mała święta wojna” jest symbolem, oznacza zmaterializowanie idei do świata fizycznego³¹.

To właśnie kalifowi powierzone zostało zadanie wypowiedziania świętej wojny i kierowania nią poprzez określanie procedur i metod działania³². Wojnę poprzedza *dawa*, czyli wezwanie do nawrócenia. W przypadku negatywnej odpowiedzi ze strony społeczności czy też jednostki, do której skierowane zostało wezwanie do nawrócenia, kieruje się apel o poddanie się. Gdy następuje odmowa, od słów przechodzi się do walki, która posiada jednak bezwzględne ograniczenia m.in. zakazane jest zabijanie ludzi bezbronnych, mnichów i tych, którzy nie wyrządzili krzywdy muzułmanom. Nie wolno stosować okaleczeń oraz okrutnych egzekucji, chyba że w odwecie³³. Obowiązek dżihadu trwa dopóki wrogowie nie staną się muzułmanami³⁴. Muzułmanin, który zginie podczas dżihadu, zostaje uznany za męczennika, a niewierni pokonani w świętej wojnie i nieprzyjmujący islamu stają się niewolnikami i tracą swój majątek³⁵.

Relacja terroryzm-dżihadyzm

Dżihadyzm to ruch społeczny, którego wiodącą ideologią jest islamizm³⁶. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez A. Heywooda „ruch społeczny” to „specyficzna forma zbiorowego zachowania, w którym podejmowanie działań jest, w dużym stopniu, motywowane postawami i dążeniami uczestników, którzy działają zwykle w ramach luźnych struktur organizacyjnych”³⁷. M. Diani wskazuje, że ruchy społeczne są osobnym procesem społecznym złożonym z mechanizmów, które sprawiają, iż aktorzy partycypujący w zbiorowym działaniu: stają się częścią nieformalnych sieci, biorą udział w konfliktowych relacjach z wyraźnie zdefiniowanym przeciwnikiem oraz dzielą odrębną a zarazem zbiorową tożsamość³⁸.

Jak twierdzi Abu Musab al-Suri, dżihadyzm to „zespół organizacji, grup, zgromadzeń, intelektualistów i jednostek, które kierują się ideologią zbrojnego dżihadu przeciwko istniejącym świeckim reżimom w krajach muzułmańskich, które odstąpiły od wiary islamskiej w zakresie tworzenia prawa oraz podporządkowały

---

³¹ A. Scarabel, *Islam*, Kraków 2004, s. 122.

³² Ibidem, s. 123.

³³ Ibidem.

³⁴ *Dżihad*, [w:] J. Bielawski (red.), *Mały słownik...* op.cit., s. 146-147.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Islamizm – współczesna doktryna polityczno-religijna tworzona na bazie fundamentalistycznych i reakcyjnych interpretacji wiary muzułmańskiej. Zob. R. M. Machnikowski, *Dżihadyzm jako globalny zbrojny ruch społeczny*,

<http://www.antyterroryzm.republika.pl/aq_soc_mov.pdf, 12.06.2015>.

³⁷ A. Heywood, *Politologia*, Warszawa 2006, s. 352.

³⁸ D. Della Porta, M. Diani, *Ruchy społeczne*, Kraków, 2009, s. 23-24.

się i rozpoczęły współpracę z rządami, które uważać należy za wrogów muzułmanów³⁹”.

W dyskursie medialnym obserwujemy określanie bojowników z Państwa Islamskiego zamiennie terminami: „dżihadysty”, „terrorysty”. Czy aby na pewno jest to uzasadnione? Przyjrzyjmy się zatem definicji terroryzmu. Zgodnie z definicją A. B. Schmidta, „terroryzm to metoda wywołania strachu za pomocą powtarzalnych działań cechujących się przemocą, stosowanych przez (pół)podziemne jednostki, grupy lub państwa z powodów indywidualnych, przestępczych lub politycznych. W odróżnieniu od zabójstwa, bezpośrednio przedmioty przemocy nie są tożsame z głównymi celami terroryzmu. Osoby będące bezpośrednimi przedmiotami przemocy są wybierane losowo (cele przypadkowe) lub selektywnie (cele reprezentacyjne lub symboliczne) z populacji i służą jako nośnik wiadomości. Procesy komunikacyjne między terrorystą, ofiarami oraz głównymi celami terrorystów są oparte na groźbie oraz przemocy i stosowane jako środek manipulacji głównym celem (audytorium), przekształcając go w cel terroru, cel żądań lub cel uwagi, w zależności od tego, czy terroryści przede wszystkim starają się dokonać zastraszenia, wymuszenia czy też przeprowadzić akcję propagandową⁴⁰”.

W akcie terrorystycznym ofiara pośrednio wpływa na sam cel, często przy wykorzystaniu mediów⁴¹. Terroryzm jest określeniem odmowy legitymacji dla określonych działań i podmiotów⁴². Współcześnie terroryści są uzależnieni od dostępu do mediów. Dzięki nim zyskują rozgłos. Media na tym nie tracą. Wręcz przeciwnie – poprzez przekazywanie informacji, związanych z makabrycznymi zbrodniami popełnianymi przez zwolenników odbudowy kalifatu, zyskują oglądalność. Natomiast dżihadizm, zgodnie z wyżej zaprezentowanymi rozważaniami, to ruch społeczny, którego ideologią jest islamizm. Jedną z metod walki, oprócz partyzanckiej i propagandowej, jest terroryzm⁴³. Przykładowo, bojownicy z Państwa Islamskiego mają na celu wywołanie powszechnego poczucia strachu, toteż można nazwać ich terrorystami.

Państwo Islamskie – samozwańczy lider wśród kalifatów

Niewątpliwie najbardziej znanym samozwańczym kalifatem jest Państwo Islamskie, działające na terenie Syrii i Iraku. Oba te kraje, a także parę innych omawianych przypadków, łączy kilka podobieństw. Państwa te są krajami wieloetnicznymi i wieloreligijnymi, a zamieszkujące je grupy etniczne lub religijne są często ze sobą skonfliktowane. Modelowym przykładem jest Irak, którego północ zamieszkują Kurdowie, część centralną sunnici, a południe szyici. Dodatkowo, historia Iraku była zbyt krótka, aby wytworzyć poczucie tożsamości narodowej w tak zróżnicowanym społeczeństwie. Podobne zróżnicowanie,

---

³⁹ A. Wejkszner, *Dżihadizm*, <<http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/?p=72>, 20.06.2015>.

⁴⁰ J. Horgan, *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008, s. 41.

⁴¹ M. Karwat, J. Ziółkowski (red.), *Leksykon pojęć politycznych*, Warszawa 2013, s. 346.

⁴² Ibidem, s. 345.

⁴³ R. M. Machnikowski, *Dżihadizm jako globalny zbrojny ruch społeczny*, <http://www.antyterroryzm.republika.pl/aq_soc_mov.pdf, 18.07.2015>.

zwłaszcza religijne, istnieje na terenie Syrii. Państwa te, stworzone dla rozgraniczenia interesów kolonizatorów, spajała silna władza centralna. W momencie jej erozji lub zaniku, utajone do tej pory konflikty (najczęściej tępione w brutalny sposób poprzez siły bezpieczeństwa) ujawniły się z całą mocą. Na to nałożyło się pojawienie radykalnych islamistów, prowadzących swoją „świętą wojnę” przede wszystkim z Zachodem. Kraje, w których uaktywnili się dżihadyści budujący kalifaty okazały się zbyt słabe i skonfliktowane wewnętrznie, aby przeciwstawić się powstaniu tworu roszczonego sobie pretensje do miana państwa i zastępującego, lub wypełniającego lukę polityczną powstałą w wyniku osłabienia władzy centralnej. Do tego doszła chybiona polityka części krajów zachodnich (ze Stanami Zjednoczonymi na czele), które wyeliminowały lub osłabiły reżimy trzymające w ryzach ekstremistów. Bezrefleksyjnie i krótkowzrocznie dążono do usunięcia często brutalnych dyktatur, nie zadając sobie pytania, co wypełni powstałą w ten sposób lukę.

Państwo Islamskie jest wynikiem próżni politycznej powstałej w wyniku sekwencji wydarzeń mających miejsce w Syrii i Iraku. Pierwszym z nich stało się obalenie irackiego dyktatora Saddama Husajna, będące wynikiem przeprowadzonej przez USA i ich koalicjantów interwencji wojskowej, w 2003 roku. Operacja *Iraqi Freedom* zamiast liberalnej demokracji i łatwego dostępu do ogromnych złóż ropy przyniosła destabilizację Iraku i erozję władzy centralnej. W wyniku tego ujawniły się tendencje odśrodkowe istniejące w tym państwie, a na jego terytorium, w imię walki z interwentami, przybyli islamscy radykałowie. Na terenie Iraku pojawiła się m.in. al-Kaida, a jednym z liderów dżihadystów walczących z wojskami USA i ich sojuszników był Jordańczyk Abu Musab al-Zarkawi oraz jego zwolennicy. W 2004 oficjalnie podporządkował się bin Ladenowi, a grupa kierowana przez Zarkawiego otrzymała nazwę al-Kaida w Iraku. W 2006 al-Zarkawi zginął w amerykańskim nalocie, a organizacja do tej pory kierowana przez niego przybrała nazwę Państwo Islamskie w Iraku⁴⁴. W 2010 roku kontrolę nad tą organizacją przejął Abu Bakr al-Baghdadi, który doprowadził do jej wzmocnienia i współpracy z częścią islamistów, toczących walki w syryjskiej wojnie domowej. Od 2013 roku do użycia weszła nazwa Państwo Islamskie Syrii i Iraku, lub też Państwo Islamskie w Iraku i Lewancie. Twór ten okazał się na tyle skuteczny, że zapoczątkował budowę struktur państwowych na terenie obu zanarchizowanych krajów, a stolicą tego państwa stała się Rakka. 29 czerwca 2014 roku, w pierwszym dniu ramadanu, Abu Bakr al-Baghdadi ogłosił powstanie kalifatu, mianował siebie kalifem Ibrahimem i wezwał do lojalności względem Państwa Islamskiego cały świat muzułmański⁴⁵. Drugim wydarzeniem były konsekwencje „Arabskiej Wiosny” w Syrii, czyli wybuch wojny domowej. Wśród sił walczących z reżimem Baszszara al-Assada znajdowały się ugrupowania dżihadystyczne, jak np. Front Obrony Ludności Lewantu (an-Nusra). Co prawda ugrupowanie to weszło w konflikt z Państwem Islamskim, ale osłabienie władzy al-Assada, przy pojawieniu się sił radykalnie

---

⁴⁴ P. Mahadevan, *The Neo-Caliphate of the „Islamic State”*, CSS Analyses in Security Policy, No 166, December 2014, s. 2.

⁴⁵ The Islamic State. Special Raport, The Clarion Project, May 2015, s. 8-11.

islamistycznych, spowodowało, że Państwo Islamskie mogło opanować znaczący fragment terytorium Syrii.

Wedle Noah Feldmana, Państwo Islamskie jest przykładem bytu politycznego, który wrócił do życia po okresie, w którym wydawało się, że całkowicie zanikł. Niczym demokracja, która odniosła umiarkowany sukces w starożytnej Grecji, a potem zanikła, aby odrodzić się w krajach Zachodu, tak Państwo Islamskie powróciło na scenę po zniknięciu ostatnich kalifatów i państw islamskich, co miało miejsce w 1924 roku. Autor ten zwraca też uwagę na fakt islamizacji życia w takich krajach jak Irak czy Afganistan⁴⁶. Rosnąca popularność ruchów kierujących się ideami islamu jako najważniejszymi elementami budowy państwa i regulowania życia społecznego, może na krótką metę napędzać zwolenników Państwa Islamskiego i stanowić bazę rekrutacyjną dla tej organizacji. W dłuższej perspektywie może doprowadzić do przemeblowania istniejącego porządku na Bliskim Wschodzie, w którym to regionie część państw ma charakter sztuczny, znajduje się na krawędzi załamania (*vide*: Irak), a zmiana granic nie napotka oporu ze strony ludności, wśród których tożsamość narodowa jest słabo zakorzeniona.

W ujęciu politologicznym Państwo Islamskie faktycznie jest państwem, czyli terytorium zamieszkiwanym przez ludność poddanym władzy zwierzchniej. Jego cechą dystynktywną jest to, że stanowi ono nową odsłonę globalnego dżihadu. Twór ten kontroluje terytorium i próbuje budować struktury państwowe przy przyniatające przewadze militarnej Zachodu. Z jednej strony zwiększa to ryzyko zniszczenia struktur państwowych islamistów, ale zwiększa też ryzyko radykalizacji licznych bojowników, którzy napływają aby walczyć pod sztandarami nowego kalifatu⁴⁷.

Ideologia Państwa Islamskiego bazuje na salafickim dżihadyzmie⁴⁸. Nie ma tu rozróżnienia pomiędzy państwem a religią, wszystkie decyzje bazują na ortodoksyjnej interpretacji prawa szariatu, a na terenach kontrolowanych przez tę organizację idee i prawa Państwa Islamskiego są brutalnie zaprowadzane przy pomocy siły. Państwo Islamskie nawiązuje do idei powrotu do „czystego” islamu, nie skażonego żadnymi nieislamskimi, przede wszystkim zachodnimi, naleciałościami⁴⁹. Jak już wspomniano, ugrupowanie to nie stroni od używania siły, a do tego było w stanie zbudować i wyposażyć realną armię dżihadystów.

Wyposażenie bojowników Państwa Islamskiego jest bardzo zróżnicowane. W jego skład wchodzi broń zdobyta na siłach irackich i syryjskich, co stanowi mozaikę uzbrojenia pochodzącego z Rosji czy Chin, jak też krajów Zachodu, przede wszystkim USA. Państwo Islamskie szeroko korzysta z napływu wszelakiej maści dżihadystów, z których część posiada doświadczenie bojowe wyniesione chociażby z walk w Afganistanie czy Pakistanie.

---

⁴⁶ N. Feldman, *The Fall and Rise of the Islamic State*, Princetown University Press 2008, s. 1-2.

⁴⁷ P. Mahadevan, *The Neo-Caliphate of the „Islamic State”*, CSS Analyses in Security Policy, No 166, December 2014, s. 1.

⁴⁸ Szerzej o ideologii Państwa Islamskiego por: C. Bunzel, *From Paper State to Caliphate: The Ideology of Islamic State*, Analysis Paper, No. 19, March 2015, Centre the Middle East Policy, The Brookings Institution, Washington D.C.

⁴⁹ The Islamic State. Special Raport, The Clarion Project, May 2015, s. 13.

Jeżeli chodzi o cele Państwa Islamskiego, to można podzielić je na krótko-, średnio- i długoterminowe. Te pierwsze związane są z przetrwaniem jak i umocnieniem struktur Państwa Islamskiego. Okrzepnięcie władzy kalifa oraz ekspansja terytorialna w Iraku i Syrii, poprzez uczestnictwo w tamtejszej wojnie domowej to kolejne krótkoterminowe cele kalifatu. W dłuższej perspektywie Państwo Islamskie może podjąć próbę ekspansji w kierunku innych państw sunnickich w regionie, przede wszystkim Jordanii oraz Arabii Saudyjskiej. Czynnikiem sprzyjającym ekspansji jest znaczący odsetek niezadowolonych ze swej sytuacji materialnej i społecznej młodych mężczyzn, istniejący w wielu krajach arabskich. Celem długookresowym jest ni mniej, ni więcej, tylko zbudowanie panislamskiego kalifatu, który ma zdominować znaczące połacie globu⁵⁰.

Dzięki utworzeniu kalifatu, Państwo Islamskie prezentuje siebie jako awangardę wojującego islamu, jedyny prawomocny ruch dżihadystyczny. W ten sposób Państwo Islamskie rzuciło wyzwanie al-Kaidzie, będącej do tej pory wizytówką międzynarodowego, islamskiego terroryzmu. Faktycznie, Państwo Islamskie nie jest li tylko kolejną grupą terrorystyczną. Jest organizacją polityczną i militarną, która swój światopogląd chce narzucić zarówno muzułmanom jak i niemuzułmanom za pomocą siły⁵¹. Państwo Islamskie przyciąga uwagę nie tylko ze względu na odniesione sukcesy, na czele ze zdobyciem Mosulu w lipcu 2014, ale też za sprawą sprawnie działającej machinie propagandowej. Do tego dochodzi osłabienie al-Kaidy wskutek operacji kontrterrorystycznej prowadzonej na pograniczu Afganistanu i Pakistanu⁵². Al-Kaida nie jest również tak biegła na polu propagandowym, jak jej konkurent.

Propaganda Państwa Islamskiego okazuje się zaskakująco wyrafinowana i skuteczna., pomimo, że występuje brak konsekwencji w działaniach oraz niespójność pomiędzy słowem a czynem w relacji Państwo Islamskie-media. Z jednej strony, dżihadyści negują technologiczny dorobek Zachodu oraz przeciwstawiają się rozwojowi cywilizacyjnemu, który przysłania sferę duchową, z drugiej zaś – konsekwentnie wykorzystują najnowsze technologie oraz Internet do szerzenia propagandy Państwa Islamskiego i rekrutacji bojowników. Nowoczesne techniki komunikacji oraz media społecznościowe stały się narzędziami ich wojny z „niewiernymi”⁵³ i bodźcem, za pomocą którego pobudzają nowe siły. W tym kontekście, ich celem stało się zdominowanie przekazu w mediach społecznościowych. Publikowane materiały zazwyczaj charakteryzują się profesjonalnym przygotowaniem, montażem oraz nieprzypadkowymi treściami. Al.-Hayat Media Center, The Dawn of Glad Tidings, „Dabiq” czy Khilafah Book,

---

⁵⁰ J.D. Lewis, *The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State*, Middle East Security Report 21, July 2014, s. 10-15, [także:]The Islamic State. Special Raport, The Clarion Project, May 2015, s. 15-16.

⁵¹ The Islamic State. Special Raport, The Clarion Project, May 2015, s. 6

⁵² P. Mahadevan, The Neo-Caliphate of the „Islamic State”, CSS Analyses in Security Policy, No 166, December 2014, s. 1.

⁵³ E. Brooking, *The ISIS Propaganda Machine Is Horrifying and Effective. How Does It Work?*, <<http://blogs.cfr.org/davidson/2014/08/21/the-isis-propaganda-machine-is-horrifying-and-effective-how-does-it-work/>, 17.07.2015>.

czyli tamtejszy odpowiednik Facebooka, to przykłady narzędzi do rozsiewania propagandy Państwa Islamskiego. O profesjonalnym podejściu do realizacji tych zadań świadczy wyodrębnienie w strukturach Państwa Islamskiego Rady Mediów i Informacji, która podlega bezpośrednio kalifowi i jego zastępcom.

Zwraca uwagę umiejętne wykorzystanie Internetu na potrzeby dżihadystów. Jak podkreśla dr Christina Schori Lang, Państwo Islamskie posiada wyszukaną i efektywną strategię komunikacyjną, która zakłada wykorzystanie Internetu jako wielowymiarowego nośnika propagandy islamistów. Internet stał się platformą, dzięki któremu przesłanie Państwa Islamskiego trafia do odbiorców na całym świecie. Dodatkowo, strategia rekrutacyjna Państwa Islamskiego bazuje na stronach internetowych, czasopismach online i wykorzystaniu mediów społecznościowych, jak Facebook, Twitter, czy Youtube, Instagram i AskFM., Bojownicy Państwa Islamskiego są wręcz hałaśliwi w Internecie, można mówić wręcz o terrorze online⁵⁴.

Członkowie Państwa Islamskiego, za pośrednictwem mediów przekazują światu obrazy z masowych egzekucji, pokazy umiejętności w walce z wrogiem, przewagę sił oraz determinację, która ich charakteryzuje. Udostępnianie, w sieci Internet, filmów z okrutnych wyroków śmierci, dokonanych na „niewiernych”, ma na celu dotarcie do szerokiego grona odbiorców i wywołanie poczucia strachu na świecie. Prostym i efektywnym internetowym narzędziem do szerzenia propagandy jest Twitter – serwis społecznościowy posiadający charakter mikrobloga. Twórcy Twittera rozpoczęli walkę z treściami umieszczanymi przez sympatyków oraz członków Państwa Islamskiego. Konta, z których załączane są treści zawierające propagandę, zostają natychmiast usuwane. Dżihadyści oprócz zakładania nowych kont i zmiany nazwy użytkowników, wystosowali groźby do pracowników Twittera. Za usunięcie konta zapowiadają karę śmierci⁵⁵. Do upowszechnienia konieczności walki z Zachodem zwolennicy Państwa Islamskiego wykorzystali także znaną na całym świecie grę komputerową GTA 5⁵⁶.

Oprócz przemocy, bojownicy prezentują światu zdjęcia radosnych rodzin, beztrosko bawiących się dzieci oraz pięknych krajobrazów. Ekspozowane jest również „normalne” życie islamistów na ziemiach Państwa Islamskiego, czyli m.in.: rozbudowa infrastruktury drogowej, szkoły pełne uczniów, szczęśliwi ludzie wykonujący swą codzienną pracę. Te sceny „z życia wzięte” wpływają na postrzeganie Państwa Islamskiego, przez muzułmanów w różnych zakątkach świata, jako swoistej utopii⁵⁷. Są to narzędzia do ocieplenia wizerunku bojowników

---

⁵⁴ C. S. Liang, *Cyber Jihad: Understanding and Countering Islamic State Propaganda*, Geneva Center for Security Policy, Policy Paper 2/2015, February 2015.

⁵⁵ K. Lech, *Pracownicy Twittera, Zginiecie! Państwo Islamskie reaguje na usuwanie kont*, <<http://www.pcworld.pl/news/398696/Pracownicy.Twittera.zginiecie.Panstwo.Islamskie.reaguje.na.usuwanie.kont.html>>, 16.07.2015>.

⁵⁶ ISIS Uses 'GTA 5' In New Teen Recruitment Video, <<https://www.youtube.com/watch?v=iAqgEqzWPlg>, 15.07.2015>, P. Tassi, ISIS Uses 'GTA 5' In New Teen Recruitment Video, <<http://www.forbes.com/sites/insertcoin/2014/09/20/isis-uses-gta-5-in-new-teen-recruitment-video/>>, 15.07.2015>.

⁵⁷ P. Strzałkowski, *Kobiety, przyjaciele, zabawa, lody, baseny. Propaganda kusi wizją Państwa Islamskiego jako raju na ziemi*,

i stworzenia wokół nich pozytywnej aury. Muzułmańska wizja raju, która jawi się w propagandowym przekazie ma na celu zwabienie potencjalnych rekrutów do strefy wojny, którą *de facto* jest terytorium kalifatu. Propagandzie ulegają zwłaszcza młodzi mężczyźni, rozgoryczeni zepsuciem Zachodu i byciem obywatelami drugiej kategorii, a także nastoletnie kobiety pragnące zostać żonami zasłużonych bojowników, którzy w konsekwencji swych działań, w przyszłości stają się męczennikami.

Znaczenie efektywnej propagandy doceniał al-Zarkawi, który stwierdził „... toczymy bitwę, a więcej niż połowa tej walki znajduje się w mediach. To w mediach ścigamy się o umysły i serca naszej Ummy”⁵⁸. Faktycznie, Internet stał się efektywnym narzędziem pozyskiwania zwolenników radykalnego dżihadu, ponieważ wzmacnia on i przyspiesza proces radykalizacji. Internetowe chaty, fora, strony internetowe mogą być motorem napędowym radykalizacji ludzi, którzy skłaniają się ku ideom fundamentalistów. Ekstremiści mogą kierować do swoich potencjalnych zwolenników, jak i wrogów, globalne przesłanie⁵⁹. Nie posiada ono barier związanych z istnieniem granic czy ograniczeniami związanymi z tradycyjnymi mediami (telewizją czy radiem), których zasięg jest limitowany chociażby mocą nadajnika. Internet przekracza granice i ma globalny zasięg, co stanowi nowy wymiar także dla analityków geopolityki. Globalny fenomen, który nie ma granic i którego cenzurowanie wymaga znacznego wysiłku, stał się użytecznym narzędziem dla terrorystów. Stanowi to swoisty paradoks, znakomicie uchwycony na jednej z karykatur autorstwa Mike’a Keefe. Widoczny na niej bojownik z napisem „Islamic State” trzyma w ręce zakrwawioną szablę i mówi „Odrzucamy zachodnią modernizację!”. Stojący za nim jego towarzysze dodają: „A teraz opublikujemy to przesłanie na Facebooku”⁶⁰. Faktycznie, w ten sposób wiek VII, do którego czasów nawiązują idee radykalnych islamistów, łączy się z wiekiem XXI.

Jak świat odpowiada na internetowy przekaz płynący ze strony Państwa Islamskiego? Reakcją Departamentu Stanu USA, na intensywną, internetową propagandę są m.in. filmy wideo, które mają zniechęcić młodych ludzi do wyjazdu na tereny samowładnych kalifatów. Center for Strategic Counterterrorism Communications (CSCC), komórka w Departamencie Stanu, wraz z sojusznikami, monitorują działania dżihadystów w sieci oraz zakłócają tworzony przez nich propagandowy przekaz⁶¹. „Witaj na ziemi ISIL”⁶² jest jednym z materiałów, które

---

<http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103086,17635567,Kobiety_przyjaciele_zabawa_lody_baseny_Pr_opaganda.html, 18.07.2015>; H. Saul, The most dangerous Isis propaganda yet? Jihadi brides with M5s, fighters relaxing and children playing used to present caliphate as a utopia, <<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-most-dangerous-isis-propaganda-yet-jihadi-brides-with-m5s-fighters-relaxing-and-children-playing-used-to-present-caliphate-as-a-utopia-10121653.html?origin=internalSearch>, 18.07.2015>.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ C. S. Liang, *Cyber Jihad: Understanding and Countering Islamic State Propaganda*, Geneva Center for Security Policy, Policy Paper 2/2015, February 2015.

⁶⁰ Rysunek można obejrzeć na stronie:

<<http://www.caglecartoons.com/viewimage.asp?ID={EE630EBC-59BA-4A6C-948B-2D8D0E37A91A}>>, dostęp: 18.07.2015>.

⁶¹ *A Strategy for Countering Terrorist Propaganda in the Digital Age*,

mają uświadomić potencjalnym zwolennikom rozbudowy Państwa Islamskiego, że twór ten zagraża nawet samym muzułmanom, a także niszczy ich dziedzictwo kulturowe. Wyrazem tego są sceny pokazujące palone meczety oraz mordowanie ludności muzułmańskiej. Do walki z dżihadystami w sieci przystąpili także członkowie organizacji Anonymous, blokując blisko 800 kont na Twitterze, należących do zwolenników Państwa Islamskiego⁶³. Unia Europejska także rozpoczęła walkę z internetową propagandą Islamistów. 1 lipca 2015 roku rozpoczęła działalność The European Union Internet Referral Unit (EU IRU), komórka EUROPOLU, której celem jest zwalczanie propagandy i agresywnych działań ekstremistów w Internecie⁶⁴.

Kolejna cecha charakterystyczna tego tworu to brutalność. Okrucieństwo Państwa Islamskiego potwierdzają raporty Amnesty International. Celem Państwa Islamskiego staną się wszyscy niemuzułmanie, jak też szyici. Szczególnie brutalnie potraktowano Jazydów⁶⁵. Mężczyzn najczęściej mordowano, lub zmuszano do przejścia na islam. Młode kobiety i dziewczynki, odseparowano od ich rodzin i zmuszano do ślubów z bojownikami Państwa Islamskiego. Część z nich zgwałcono lub poddano torturom. Raport zatytułowany jest wymownie: „Ucieczka z piekła. Tortury i seksualne niewolnictwo w Państwie Islamskim w Iraku”. W raporcie mowa jest o zabójstwach, gwałtach, poniżaniu, biciu, przymusowych małżeństwach, zmuszaniu do samobójstw czy niewolnictwie. W kontekście Państwa Islamskiego Amnesty International pisze o popełnianych w jego imieniu zbrodniach wojennych czy zbrodniach przeciwko ludzkości⁶⁶.

Należy zaznaczyć, że Państwo Islamskie funkcjonuje zaskakująco dobrze, zarówno pod kątem organizacyjnym, jak i materialnym. Organizacja ta wytworzyła strukturę, na czele której stoi Abu Bakr al-Baghdadi, czyli kalif. Jest to lider religijno-polityczny, co wynika z braku oddzielenia państwa od religii. Posiada on kadrę doradców, ministrów, komendantów odpowiedzialnych za funkcjonowanie państwa. Powołano specjalne Ministerstwo Wojny (war office), zajmujące się problemami logistycznymi i technicznymi prowadzenia walki. Do tego dochodzą ministerstwa odpowiedzialne za propagandę, skarb, transport, bezpieczeństwo, więźniów, a nawet troszczące się o potrzeby walczących w szeregach Państwa Islamskiego dżihadystów. W celu prowadzenia skutecznej walki organizacja ta zatrudnia wielu ekspertów wywodzących się z byłych oficerów reżimu Saddama Husajna. Są oni dobrze opłacani, a wysokość ich stawki wynosi od 300 do 2000

<<http://www.state.gov/r/csc/releases/243877.htm>, 20.07.2015>.

⁶² Welcome to the "Islamic State" land (ISIS/ISIL), <<https://www.youtube.com/watch?v=wmdEFvsY0E>, 17.07.2015>.

⁶³ M. Skajewska, *Ekspert: cyberwojna z Państwem Islamskim jest śmieszna i nic nie wnosi*, <<http://www.polskieradio.pl/115/1996/Artykul/1377342,Ekspert-cyberwojna-z-Panstwem-Islamskim-jest-smieszna-i-nic-nie-wnosi>, 13.07.2015>.

⁶⁴ *Europol's Internet Referral Unit to Combat Terrorist and Violent Extremist Propaganda*, <<https://www.europol.europa.eu/content/europol's-internet-referral-unit-combat-terrorist-and-violent-extremist-propaganda>, 21.07.2015>.

⁶⁵ Jazydzi wyznają synkretyczną religię, będącą mieszaniną islamu, chrześcijaństwa, wierzeń pierwotnych, a także judaizmu.

⁶⁶ *Escape From Hell. Torture and Sexual Slavery in Islamic State Captivity in Iraq*, Amnesty International 2014.

USD miesięcznie, w zależności od skali odpowiedzialności. Na niższym szczeblu znajdują się gubernatorzy czy też zarządcy poszczególnych regionów Państwa Islamskiego (tzw. wilajetów). Co istotne Państw Islamskie kładzie duży nacisk na budowę całej infrastruktury typowej dla państwa, takiej jak edukacja, opieka zdrowotna, opieka społeczna czy służby porządkowe. To samo tyczy sądownictwa, działającego w oparciu o zasady prawa szariatu⁶⁷. W krajach ogarniętych chaosem takie prosojalne działania, wsparte wprowadzeniem twardego, ale jednak porządku, mogą przyczynić się do ustabilizowania kalifatu i zapewnić pewne poparcie grup ludności, która nie znajduje się na celowniku bojowników Państwa Islamskiego. Należy przyznać, że ten aspekt działalności Państw islamskiego jest silnie podkreślany w jego propagandzie, m.in. na łamach czasopisma internetowego „Dabiq”.

Źródła dochodów Państwa Islamskiego są zróżnicowane. Organizacja ta kontroluje pola naftowe i rafinerie, dokonuje zwykłego rabunku opanowanych przez siebie terytoriów, wymusza haracz, stosuje porwania dla okupu czy nielegalny handel zagrabionymi zabytkami. Do tego dochodzi szabrownictwo czy łupienie banków. Nie można zapominać o datkach napływających od zwolenników Państwa Islamskiego, w tym o funduszach pozyskiwanych poprzez Internet⁶⁸. Dodatkowo organizacja ta może najzwyczajniej ściągać podatki od ludzi, którzy znaleźli się na terenach przez nią kontrolowanych. Jest to obecnie najzamożniejsza organizacja terrorystyczna na świecie. Według Jeana-Charlesa Brisarda i Damiana Martineza kontroluje ona obszar równy terytorium Wielkiej Brytanii, zamieszkiwany przez około 10 milionów ludzi. Autorzy szacują roczne dochody Państwa Islamskiego na kwotę około 2,9 miliarda USD, a wartość aktywów znajdujących się we władaniu tego ugrupowania oscyluje wokół 2 bilionów USD. Wspomniane podatki obejmują m.in. podatek od dóbr, podatek nałożony na kompanie telekomunikacyjne, podatek pobierany przy wycofywaniu gotówki z banków, podatek drogowy specjalny podatek „za ochronę”, nakładany na niemuzułmanów (tzw. *jizya*). Uzyskiwane w ten sposób kwoty dochodzą do 30 milionów UDS miesięcznie. Zasoby naturalne we władaniu Państwa Islamskiego to nie tylko ropa i gaz, ale też fosforyty, siarka oraz rolnictwo⁶⁹.

Państwu Islamskiemu podporządkowało się wiele dżihadystycznych ugrupowań, z których znaczna część jest wpisana na listę organizacji terrorystycznych, sporządzoną przez Departament Stanu USA. Dżihadystyczne ugrupowania tworzą wspólnie silną militarnie, politycznie, ekonomicznie i ideologicznie, wspólnotę, która dąży do wprowadzenia powszechnego prawa szariatu. Bojownicy słyną z makabrycznych zbrodni oraz restrykcyjnych praw, które nakładają na terenie kalifatów.

Państwo Islamskie, dzięki rozwiniętym, a zarazem profesjonalnym, propagandowym działaniom w mediach, stało się (red. jako organizacja) kuszącą

---

⁶⁷ The Islamic State. Special Report, The Clarion Project, May 2015, s. 17-18.

⁶⁸ Szerzej por.: Financing of Terrorists Organization Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL), Financial Action Task Force Report, February 2015.

⁶⁹ J. C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy Based Terrorist Funding*, “Thomson Reuters”, October 2014, <<https://risk.thomsonreuters.com/sites/default/files/GRC01815.pdf>, dostęp: 12.07.2015>.

obietnicą raju na Ziemi dla rozproszonych po świecie muzułmanów. Chęć odbudowy kalifatu przyświecała już wcześniej wielu fundamentalistycznym ugrupowaniom, których ideologią był islamizm. Przykładem jest organizacja terrorystyczna al-Szabab⁷⁰ niosąca spustoszenie w Somalii oraz Kenii. Jest ona wewnętrznie podzielona na zwolenników budowy kalifatu w Afryce Wschodniej oraz grupę walczącą z somalijskim rządem centralnym⁷¹. Wraz z końcem 2010 roku, w imię wspólnej budowy kalifatu w Somalii, z organizacją al-Szabab połączyło się inne dżihadystyczne ugrupowanie – Hizbul Islam. Sojusz nie trwał długo. Dwa lata później, Hizbul Islam wyszło ze struktur al-Szabab motywując to zdominowaniem przez sprzymierzeńców oraz brakiem porozumienia⁷².

Tabela 1. Organizacje islamistyczne, które zadeklarowały współpracę i poparcie dla Państwa Islamskiego.

Azja Centralna, Południowa i Południowo-Wschodnia	Bliski Wschód i Afryka
Islamski Ruch Uzbekistanu (IMU) – Uzbekistan, Afganistan, Pakistan	Madżlis Szura al-Mudżahidin (Rada Mu- dżahedinów Regionu Jerozolimy) – Strefa Gazy
Islamscy Bojownicy o Wolność Bangsamoro (BIFF) – Filipiny	Ansar Bajt al-Makdis (Stronnicy Świętego Domu Jerozolimy) – Egipt/półwysep Synaj
Abu Sajef – Filipiny	Ansar al-Szaria (Stronnicy Islamskiego Prawa) – Libia, Tunezja
Tehrik-e-Taliban Pakistan (Ruch Talibów Pakistanu) – Pakistan, Afganistan	Dżund al-Khilafa’ fi Ard al-Dżazai’ir (Algierscy Żołnierze Kalifatu) – Algieria
Dżundulah (Żołnierze Allaha) - Pakistan	Al-Murabitun (Wartownicy) – Afryka Subsaharyjska, Sahel
Dżamm’ia Islamija (Grupa Islamska) – odłam regionalny w Bangladeszu	Boko Haram – Nigeria, Afryka Zachodnia
Ansar-ut Tauhid fi-Bilad al-Hind (AuT, Stronnicy Monoteizmu w Indiach) - Indie	Ansar al-Islam (Stronnicy Islamu) – Irak, Autonomia Kurdyjska

Źródło: T. Otłowski, Kolonie Kalifatu, Polska Zbrojna 1/2015, s. 85.

Boko Haram oraz kilka innych ugrupowań, które złożyły kalifowi Baghdadiemu tzw. akt poddania (*ba'yah*), widnieją na liście „Międzynarodowych organizacji

⁷⁰ Harakat asz-Szabab al-Mudżahidin (HSM) w tłumaczeniu dosłownym Ruch Młodzieży Mudżahedińskiej. W skrócie „Al-Szabab”, czyli młodzież.

⁷¹ Al-Shabab,

<<http://www.counterextremism.com/threat/al-shabab?gclid=COj6uqui38YCFesAcwodv6kGcg>, 11.07.2015>.

⁷² Hizbul Islam, <<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/113>, 11.07.2015>.

terrorystycznych”. Lista ta jest tworzona, permanentnie uzupełniana oraz uaktualniana przez Departament Stanu USA⁷³. W „Raporcie o terroryzmie” na rok 2014, Departament Stanu USA podkreśla rozrost Państwa Islamskiego jako główny trend dostrzegany przy analizie globalnego terroryzmu. W opracowaniu, eksperci wskazują na wyjątkowo brutalne metody działania oraz bezwzględną przemoc stosowaną przez dżihadystów względem: mniejszości chrześcijańskiej, Jazydów, szyitów ale także sunnickich plemion⁷⁴, czyli upraszczając – względem wszystkich, którzy nie przyłączyli się do Państwa Islamskiego i nie chcą budowy kalifatu na krwawych fundamentach.

Reasumując, Państwo Islamskie jest tworem okrzepłym, mogącym skutecznie przeciwstawić się siłom irackim, syryjskim, jak i walczących z nim Kurdami. Kluczowe dla jego istnienia są jednak uwarunkowania geopolityczne, związane z rywalizacją o wpływy w tym regionie pomiędzy Turcją, Iranem i Arabią Saudyjską, a także Rosją i państwami zachodnimi, na czele z USA. Militarne rozbięcie samozwańczego kalifatu jest możliwe, ale państwa zachodnie są niechętne w wikłanie się w kolejny konflikt lądowy, natomiast pozostali gracze nie chcą umocnienia pozycji swoich konkurentów.

Pozostałe kalifaty

Samozwańcze kalifaty to nie tylko problem syryjsko-iracki. Kolejnym regionem aktywności islamistów dążących do budowy kalifatu stała się Nigeria, a ugrupowaniem próbującym dokonać tego czynu jest Boko Haram. Nazwa ta oznacza „Nowoczesne wychowanie to grzech”, „Zakazać zachodnią oświatę” lub „Książki to grzech”⁷⁵. Ugrupowanie to jest w istocie islamską sektą, która wierzy, że w północnej Nigerii władzę sprawują skorumpowani, „fałszywi” muzułmanie. Z tego też tytułu należy prowadzić z nimi wojnę, tak samo jak z władzami Republiki Nigerii aby ustanowić państwo „czystego islamu”, nie skażonego naleciałościami zachodnimi i rządzanego według prawa szariat⁷⁶. Ugrupowanie to nie ustępuje w brutalności Państwu Islamskiemu. Wszystko, co stoi na przeszkodzie realizacji celów Boko Haram, musi zostać zniszczone. Przemoc jest wpisana w jej retorykę i działania, a liderzy i członkowie tego ugrupowania uważają, że nie jest wykrzywieniem nauk islamu. Wręcz przeciwnie, cel uświęca środki, w tym przypadku budowę kolejnego kalifatu⁷⁷.

Nigeria jest państwem, którym napięcia na tle religijnym nie są rzadkością. Wynika to z faktu nie tylko podziału religijnego na linii muzułmanie-chrześcijanie, ale także pojawianiem się wielu radykalnych sekt. Przykładowo, w latach 80-tych XX wieku przez Nigerię przetoczyła się fala zamieszek, czy wręcz powstań, wywołanych przez sekty, pragnące zastąpienia świeckiej Nigerii państwem

---

⁷³ Foreign Terrorist Organizations, <<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>, 23.06.2015>.

⁷⁴ Country Reports on Terrorism 2014, <<http://www.state.gov/documents/organization/239631.pdf>, s. 7, 13.07.2015>.

⁷⁵ Nigeria: Boko Haram zabija dzieci, <<http://www.rp.pl/artykul/1089817.html>, dostęp: 11.07.2015>.

⁷⁶ A. Walker, *What is Boko Haram*, United States Institute of Peace. Special Report 308, June 2014, Washington, s. 1

⁷⁷ J. Campbell, Boko Haram: origins, challenges and responses, Norwegian Peacebuilding Resources Centre, Policy Brief, October 2014, s. 1.

teokratycznym⁷⁸. Genezy Boko Haram można doszukiwać się w jednej z tego typu sekt, powstałej około 2002 roku. Zrzeszała ona młodych radykałów, uważających muzułmański establishment Nigerii za skorumpowany. Sekta ta przeniosła się nad granicę z Nigrem, gdzie utworzyła swoją wspólnotę, kierującą się ortodoksyjną interpretacją Koranu. W 2003 roku doszło do błahego z pozoru sporu dotyczącego praw połowu w lokalnym stawie, co stało się przyczyną starć z policją. W ich wyniku zginął lider sekty, Mohammed Ali oraz wielu jej członków. Reszta uciekła do miejscowości Maidiguri. W nigeryjskich mediach zaczęto ich określać „Nigeryjskimi Talibami”, co przyciągnęło uwagę Stanów Zjednoczonych. Jednakże w 2004 roku uznano, że sekta ta nie stanowi żadnego zagrożenia i nie posiada powiązań z ugrupowaniami dżihadystycznymi⁷⁹.

Organizacja ta zajęła się tworzeniem swoistego „państwa w państwie”, budując własny system rządów, z religijną policją, mającą nadzorować przestrzegania prawa szariatu. W jej szeregi wstępowały młodzi mężczyźni, często uchodźcy z terenów ogarniętych wojną w Czadzie, jak i liczni młodzi, bezrobotni Nigeryjczycy. Na jej czele stanął Mohammed Yusuf. Grupa ta stopniowo radykalizowała się, czego dowodem było zabójstwo popularnego muzułmańskiego duchownego Szejka Jaafara Mahmuda Adama, dokonane na zlecenie Boko Haram. Od tego momentu przemoc zagościła w jej działalności⁸⁰.

Część badaczy uważa, że to w tym okresie Boko Haram nawiązało kontakty z dżihadystami, m.in. Talibami i al-Kadią. Boko Haram zaczęła przyciągać przedstawicieli wszelakich klas społecznych Nigerii, począwszy od prawników, wykładowców czy bankierów, skończywszy na wagabundach, narkomanach i ludziach znajdujących się na bakier z prawem. Łączyło ich pragnienie obalenia świeckiego rządu i zastąpienia go władzą opartą na prawie szariatu⁸¹. Wywołało to reakcję władz – w 2009 sekta została brutalnie spacyfikowana. Jej członków, często bez procesu sądowego, rozstrzeliwano, czy poddawano prześladowaniom. Ocaleni uciekinierzy rozpoczęli regularną walkę z rządem Nigerii, zwłaszcza od 2012 roku. Jednakże już w 2010 roku organizacja to dokonała serii zamachów bombowych na kościoły chrześcijańskie⁸². Rozpoczęła się brutalna walka sił bezpieczeństwa Nigerii z islamskimi radykałami. Ci drudzy nie stronią od masakr ludności cywilnej, zamachów terrorystycznych, porwań młodych kobiet i dziewczynek, siłą zmuszanych do przejścia na islam i małżeństw z bojownikami Boko Haram, gwałtów, morderstw, jak i rabunków o charakterze kryminalnym. Grupa jest aktywna zwłaszcza w północno-wschodniej części Nigerii. Wedle amerykańskiego Departamentu Stanu Boko Haram posiada powiązania z al-Kaidą, i al-Kaidą Islamskiego Maghrebu, jak też dysponuje bojownikami wyszkolonymi w Afganistanie. Liczba jej zwolenników szacowana jest na około 280 000 ludzi, a po

---

⁷⁸ Szerzej por. A. Adesoji, *The Boko Haram Uprising and Islamic Revivalism in Nigeria*, Africa Spectrum, 2/2012, s. 95-108.

⁷⁹ A. Walker, *What is Boko Haram*, s. 3.

⁸⁰ Ibidem, s. 3-4.

⁸¹ A. Adesoji, *The Boko Haram Uprising and Islamic Revivalism in Nigeria*, Africa Spectrum, 2/2012, s. 100.

⁸² A. Walker, *What is Boko Haram*, s. 4-5.

śmierci (w 2009 roku) M. Yusufa, na jej czele stanął Abu Bakar Shekau. Organizacja to próbuje obalić władze Nigerii i zbudować państwo oparte na prawie szariatu, przynajmniej na terenach przez nią kontrolowanych. Głosi konieczność walki z Amerykanami, Żydami i „chrześcijańskimi krzyżowcami”, a także konieczność ekspansji radykalnego islamu na kolejne rejony Afryki⁸³. Jak stwierdził jej obecny lider: „Wiemy, co dzieje się teraz, to dżihad przeciwko chrześcijanom i chrześcijaństwu. Jest to wojna przeciwko zachodniej edukacji, demokracji konstytucji... To wiem z nauk Koranu. Jest to wojna przeciwko chrześcijanom, demokracji i ich konstytucjom. Allah rzekł, że powinniśmy ich wykończyć kiedy ich dorwiemy”⁸⁴. W marcu 2015 roku Boko Haram uznało zwierzchność Państwa Islamskiego i określiło się jako jego „zachodnioafrykańska prowincja”⁸⁵.

Kolejnym obszarem działań islamistów stała się Libia. „Arabska Wiosna” przerodziła się w tym kraju w wojnę domową. Po jednej stronie walczyły siły wierne dyktatorowi płk. Muammarowi Kaddafiemu, po drugiej rebelianci liczący na obalenie władzy pułkownika. Walki rozpoczęły się w lutym 2011 roku. Sytuacja wydawała się patowa, jednakże siły wierne Kaddafiemu zdołały przejść do kontrofensywy. Libijski przywódca starał się rozegrać konflikt tak, aby pozostał on wewnętrzną sprawą tego kraju. Stwierdził m.in. „Europa zostanie zalana tysiącami imigrantów, jeśli nie będzie kogoś kto będzie mógł temu zaradzić. Jeśli będą mi grozić i destabilizować kraj, powstanie chaos, pojawi się Bin Laden i grupy terrorystyczne”⁸⁶. Jednakże apele pułkownika nie zapobiegły zewnętrznej interwencji. Rebeliantów przez klęską i zapewne krwawą rozprawą uratowało zaangażowanie w konflikt krajów zachodnich, które rozpoczęły kampanię lotniczą wymierzoną w siły wierne dyktatorowi. W sierpniu rebelianci zajęli Trypolis, a 23 października libijski dyktator został schwytany, pobity, a następnie zastrzelony.

Śmierć Kaddafiego nie oznaczała końca konfliktu. Jego wcześniej cytowane słowa okazały się prorocze. Wśród bojowników walczących z reżimem znajdowały się zarówno siły prodemokratyczne, jak też skonfliktowane z Kaddafim klany, a także islamiści marzący o obaleniu kolejnego świeckiego dyktatora i budowie państwa będącego w istocie kalifatem. W Libii ujawniły się tendencje odśrodkowe, rozpoczął się konflikt pomiędzy siłami prodemokratycznymi, zwolennikami państwa świeckiego a islamistami. Libią wstrząsnęła seria zamachów wymierzonych w zachodnich dyplomatów, a na jej terenie coraz większą aktywność zaczęli przejawiać przedstawiciele Państwa Islamskiego. W Internecie pojawiają się

---

⁸³ R. Mauro, *Boko Haram*, Nigerian Islamic Group. Special Raport, The Clarion Project, s. 2-5.

⁸⁴ Ibidem, s. 5.

⁸⁵ Islamiści z Boko Haram znów atakują? 64 ofiary śmiertelne zamachów w Nigerii, <<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1476351,Islamisci-z-Boko-Haram-znow-atakują-64-ofiary-smiertelne-zamachow-w-Nigerii>>, dostęp: 18.07.2015>.

⁸⁶ Cyt. za:

<<http://video.repubblica.it/dossier/libia-rivolta-gheddafi/la-cronologia/63213?pagefrom=1>>, [za:] J. Sołtys, *Stosunki włosko-libijskie w XX i XXI wieku*, praca magisterska napisana i obroniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego, pod kierownictwem dr hab. prof. UP Stefana Bielańskiego, s. 72.

buńczuczne odezwy: „Obiecujemy wam, że to ostatnia wasza krucjata. Tym razem to nie wy ale my was najedziemy i z wolą Bożą zniszczymy Krzyż, podbijemy wasz Rzym i weźmiemy wasze kobiety”⁸⁷. W sierpniu 2014 doszło do przewrotu w libijskim mieście Benghazi, w wyniku czego zadeklarowano powstanie „Islamskiego Emiratu”. Wedle części analityków, w te działania także zaangażowane było Państwo Islamskie⁸⁸. Obecnie trwają walki pomiędzy islamistami, a ich przeciwnikami. Zachód, który przyczynił się do obalenia dyktatury nie wsparł nowych władz w stopniu umożliwiającym efektywną kontrolę nad terytorium i rozprawienie się z radykałami. Libia stacza się w kierunku państwa upadłego, a próżnię polityczną wywołaną erozją władzy wykorzystują islamiści, budując swój kolejny przyczółek na mapie świata⁸⁹.

Wspomniany termin państwa upadłego najlepiej można zobrazować na przykładzie Somalii. Od lat 90. państwo to znajduje się w stanie anarchii, faktycznie podzielilo się na kilka mniej lub bardziej stabilnych tworów. W ostatnich latach kraj ten kojarzony był głównie z zjawiska piractwa morskiego, jednakże w jego cieniu pozostawała aktywność radykalnych islamistów, marzących o budowie kolejnego kalifatu. Brak władzy centralnej i chaos wywołany serią konfliktów i interwencji zewnętrznych sprzyjał zagnieżdzeniu się islamistów w Rogu Afryki. Początkowo działali oni w Unii Trybunałów Islamskich, która w 2006 roku przejęła władzę nad częścią Somalii, w tym stolicą, miastem (czy też ruinami) Mogadyszu. Z organizacji tej wyodrębniła się grupa al-Szabab, tzw. „młodzi”. Są oni bardziej radykalni niż Unia Trybunałów Islamskich. W trakcie etiopskiej interwencji w Somalii ugrupowanie to wzięło udział w walkach z interwentami, jak też rozpoczęli kampanię zamachów terrorystycznych wymierzonych w Etiopczyków, jak też swoich przeciwników. Jednym z nich stała się Unia Trybunałów Islamskich, której liderów al-Szabab oskarżyło o kolaborację. Walki pomiędzy tymi ugrupowaniami trwają po dziś dzień, a al-Szabab kontroluje południe Somalii. Organizacja ta prowadzi walkę nie tylko w Somalii, jest oskarżana o zamachy w Kenii czy Ugandzie oraz porwania zakładników. Ich celem jest nie tylko budowa państwa islamskiego na terenie Somalii, ale także w Kenii. Stąd też fala brutalnych zamachów na terenie tego kraju, a jednym z najbardziej znanych stały się ataki na centrum handlowe w Nairobi, we wrześniu 2013 roku oraz na college uniwersytetu w Garissa.

Geopolityka a kalifaty – podsumowanie

Powyższa lista nie wyczerpuje listy miejsc na świecie, gdzie działają organizacje marzące o budowie kalifatu. Należy zastanowić się, jak poważnym zagrożeniem

---

⁸⁷ F. Panunzio, Isis, nuovo messaggio shock: "Conquisteremo la vostra Roma, prenderemo le vostre donne", http://www.huffingtonpost.it/2014/09/22/isis-nuovo-messaggio-shock-uccidete-gli-infedeli-in-qualunque-modo_n_5860386.html, [za:] J. Sołtys, *Stosunki włosko-libijskie w XX i XXI wieku*, s. 82.

⁸⁸ P. Mahadevan, *The Neo-Caliphate of the „Islamic State”*, CSS Analyses in Security Policy, No 166, December 2014, s. 4.

⁸⁹ P. Henzel, *Bojownicy Państwa Islamskiego w Libii. Na Europie mści się katastrofalny błąd sprzed lat*, <<http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/bojownicy-panstwa-islamskiego-w-libii-na-europie-msci-sie-katastrofalny-blad-sprzed/cbdqg>, dostęp: 21.07.2015>.

stały się te twory, na czele z Państwem Islamskim, da krajów zachodnich. Jak już wspomniano, w przypadku samozwańczych kalifatów mamy do czynienia z nową formą terroryzmu – parapaństwami, dla których terroryzm jest organiczną metodą działania, a jedyną formą „dialogu” uznawaną przez nich jest podporządkowanie się ich wyobrażeniu świata i społeczeństwa. Czyni to ewentualny kompromis z nimi niemożliwym. Wartości wyznawane przez radykalnych dżihadystów są kompletnie niekompatybilne z ideami liberalnej demokracji, czy szeroko pojętego Zachodu. Zachód ma do czynienia z zdeterminowanymi ekstremistami, których siłą jest fanatyzm i bezwzględne przekonanie o słuszności obranej drogi.

O ile marzenia dżihadystów o zdobyciu Rzymu czy zawieszeniu flagi Allacha nad Białym Domem są obecnie mrzonkami, to ich aktywności nie można lekceważyć. Są oni w stanie nie tylko prowadzić skuteczną walkę z siłami państw, na których terytorium działają, ale dokonywać zamachów w krajach sąsiednich, jak też (dotyczy to głównie Państwa Islamskiego) pozyskiwać zwolenników w krajach zachodnich. Sympatycy Państwa Islamskiego mogą bezpośrednio walczyć w jego szeregach gdzieś w Syrii czy Iraku, jak też próbować dokonywać zamachów w krajach Europy, USA czy innych państwach uznanych za wrogie. Państwo Islamskie (jak też inne samozwańcze kalifaty) stały się tworem, który zaczyna działać niczym złośliwy nowotwór. Nie dość, że wyniszcza on organizm, w którym działa (np. Syria czy Irak), ale też przerzuca się na inne podmioty (*vide*: aktywność islamistów w Kenii czy Tunezji). Prowadzić to może do destabilizacji regionu Bliskiego Wschodu, Afryki Północnej, Nigerii, Maghrebu czy Rogu Afryki, zwłaszcza że część tamtejszych państw jest zbyt słaba, aby skutecznie walczyć z islamistami. Dalekosiężnie może doprowadzić to do wywrócenia tamtejszego ładu pokolonialnego i powstania nowych tworów w postaci państw islamskich. Oznacza to wywrócenie geopolitycznej układanki, stworzonej przez kolonizatorów, jak i w trakcie procesu dekolonizacji.

Same kalifaty stają się bazą logistyczną dla bojowników, którzy mogą przechodzić szkolenie, indoktrynację, czy brać czynny udział w walkach z „niewiernymi”, czy „krzyżowcami”. Dodatkowo, kontakty pomiędzy poszczególnymi kalifatami oraz organizacjami terrorystycznymi sugerują możliwość powstania czegoś na kształt międzynarodówki terrorystycznej. W ten sposób powstaje sieć, której odnogi sięgają bezpośrednio do wielu państw zachodnich. Pomimo sporów pomiędzy dżihadystami (konflikt al-Kaidy z Państwem Islamskim), zjawisko radykalnych islamistów budujących kalifat winno budzić niepokój. Realizacja ich idei oznacza bowiem falę przemocy i uchodźców, a także przemeblowanie mapy politycznej Afryki i Bliskiego Wschodu. Oznacza też realną wojnę Zachodu z kalifatem, która *de facto* już trwa.

Bibliografia

A Strategy for Countering Terrorist Propaganda in the Digital Age, <<http://www.state.gov/r/cscs/releases/243877.htm>, 20.07.2015>.

Adesoji A., The Boko Haram Uprising and Islamic Revivalism in Nigeria, Africa Spectrum, 2/2012

Al-Shabab,

<<http://www.counterextremism.com/threat/al-shabab?gclid=COj6uqui38YCFesAcwodv6kGcg>, 11.07.2015>.

Bielawski J. (red.), 1971, Mały słownik kultury świata arabskiego, Wiedza Powszechna, Warszawa, s. 268-269.

Bielawski J., 1973, Islam. Religia państwa i prawa, Wiedza Powszechna, Warszawa.

Brisard J. C., Martinez D., Islamic State: The Economy Based Terrorist Funding, "Thomson Reuters", October 2014, <<https://risk.thomsonreuters.com/sites/default/files/GRC01815.pdf>, dostęp: 12.07.2015>.

Brooking E., The ISIS Propaganda Machine Is Horrifying and Effective. How Does It Work?, <<http://blogs.cfr.org/davidson/2014/08/21/the-isis-propaganda-machine-is-horrifying-and-effective-how-does-it-work/>, 17.07.2015>.

Bunzel C., From Paper State to Caliphate: The Ideology of Islamic State, Analysis Paper, No. 19, March 2015, Centre the Middle East Policy, The Brookings Institution, Washington D.C.

Campbell J., Boko Haram: origins, challenges and responses, Norwegian Peacebuilding Resources Centre, Policy Brief, October 2014.

Chmaj M., Marszałek-Kawa J., Sokół W. (red.), 2006, Encyklopedia wiedzy politycznej, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 124.

Cockburn P., Państwo Islamskie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.

Country Reports on Terrorism 2014, <<http://www.state.gov/documents/organization/239631.pdf>, s. 7, 13.07.2015>.

Della Porta D., Diani M., 2009, Ruchy społeczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Escape From Hell. Torture and Sexual Slavery in Islamic State Captivity in Iraq, Amnesty International 2014.

Europol's Internet Referral Unit to Combat Terrorist and Violent Extremist Propaganda, <<https://www.europol.europa.eu/content/europol's-internet-referral-unit-combat-terrorist-and-violent-extremist-propaganda>, 21.07.2015>.

Financing of Terrorists Organization Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL), Financial Action Task Force Report, February 2015.

N. Feldman, The Fall and Raise of the Islamic State, Princetown University Press 2008.

Foreign Terrorist Organizations, <<http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>, 23.06.2015>.

P. Henzel, Bojownicy Państwa Islamskiego w Libii. Na Europie mści się katastrofalny błąd sprzed lat, <<http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/bojownicy-panstwa-islamskiego-w-libii-na-europie-msci-sie-katastrofalny-blad-sprzed/cbdqg>, dostęp: 21.07.2015>.

Heywood A., 2006, Politologia, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Hizbul Islam, <<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/113>, 11.07.2015>.

Horgan J., 2008, Psychologia terroryzmu, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Isis militant leader shown in video, <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28179913>, 14.07.2015>.

ISIS Uses 'GTA 5' In New Teen Recruitment Video , <<https://www.youtube.com/watch?v=iAqgEqzwPlg>, 15.07.2015>.

Islamiści z Boko Haram znów atakują? 64 ofiary śmiertelne zamachów w Nigerii, <<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1476351,Islamisci-z-Boko-Haram-znow-atakują-64-ofiary-smiertelne-zamachow-w-Nigerii> , dostęp: 18.07.2015>.

The Islamic State. Special Raport, The Clarion Project, May 2015.

Kanały social media zagrożeniem dla żołnierzy USA – bojownicy Państwa Islamskiego wykorzystują je do identyfikacji swoich celów w Stanach Zjednoczonych, <<http://www.arcabit.pl/news/Kanały-social-media-zagrożeniem-dla-żołnierzy-USA--bojownicy-Państwa-Islamskiego-wykorzystują-je-do-identyfikacji-swoich-celow-w-Stanach-Zjednoczonych,177>, 19.07.2015>.

Karwat M., Ziółkowski J. (red.), 2013, Leksykon pojęć politycznych, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa, s. 346.

Kitab S., 2005, Zasady muzułmańskiego systemu politycznego, [w:] R. Backer, S. Kitab (red.), Islam a świat, MADO, Toruń, s. 32.

Koran, 1997, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

Lech K., Pracownicy Twittera, Zginiecie! Państwo Islamskie reaguje na usuwanie kont, <<http://www.pcworld.pl/news/398696/Pracownicy.Twittera.zginiecie.Państwo.Islamskie.reaguje.na.usuwanie.kont.html>, 16.07.2015>.

Lewis B., 2003, Muzułmański Bliski Wschód, MARABUT, Gdańsk.

Lewis J. D., The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State, Middle East Security Report 21, July 2014

Liang C.S., Cyber Jihad: Understanding and Countering Islamic State Propaganda, Geneva Center for Security Policy, Policy Paper 2/2015, February 2015.

Machnikowski R. M., Dżihadyzm jako globalny zbrojny ruch społeczny, <http://www.antyterroryzm.republika.pl/aq_soc_mov.pdf, 12.06.2015>.

Machnikowski R. M., Dżihadyzm jako globalny zbrojny ruch społeczny, <http://www.antyterroryzm.republika.pl/aq_soc_mov.pdf, 18.07.2015>.

Mahadevan P., The Neo-Caliphate of the „Islamic State”, CSS Analyses in Security Policy, No 166, December 2014

Mauro R., Boko Haram, Nigerian Islamic Group. Special Raport, The Clarion Project.

Nigeria: Boko Haram zabija dzieci, <<http://www.rp.pl/artykul/1089817.html>, dostęp: 11.07.2015>.

Robinson F., 1996, Islam, Świat Książki, Warszawa.

Saul H., The most dangerous Isis propaganda yet? Jihadi brides with M5s, fighters relaxing and children playing used to present caliphate as a utopia, <<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-most-dangerous-isis-propaganda-yet-jihadi-brides-with-m5s-fighters-relaxing-and-children-playing-used-to-present-caliphate-as-a-utopia-10121653.html?origin=internalSearch>, 18.07.2015>.

Scarabel A., 2004, Islam, WAM, Kraków.

Sołtys J., Stosunki włosko-libijskie w XX i XXI wieku, praca magisterska napisana i obroniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego, pod kierownictwem dr hab. prof. UP Stefana Bielańskiego

Skajewska M., Ekspert: cyberwojna z Państwem Islamskim jest śmieszna i nic nie wnosi , <<http://www.polskieradio.pl/115/1996/Artykul/1377342,Ekspert-cyberwojna-z-Panstwem-Islamskim-jest-smieszna-i-nic-nie-wnosi>, 13.07.2015>.

Strzałkowski P., Kobiety, przyjaciele, zabawa, lody, baseny. Propaganda kusi wizją Państwa Islamskiego jako raj na ziemi, <http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103086,17635567,Kobiety__przyjaciele__zabawa__lody__baseny__Propaganda.html, 18.07.2015>.

Syria Iraq: The Islamic State militant group, <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24179084>, 22.06.2015>.

Tassi P., ISIS Uses 'GTA 5' In New Teen Recruitment Video, <<http://www.forbes.com/sites/insertcoin/2014/09/20/isis-uses-gta-5-in-new-teen-recruitment-video/>, 15.07.2015>.

Walker A., What is Boko Haram, United States Institute of Peace. Special Raport 308, June 2014, Washington

Wejksznier A., Dżihadyzm, <<http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/?p=72>, 20.06.2015>.

Welcome to the "Islamic State" land (ISIS/ISIL), <<https://www.youtube.com/watch?v=-wmdEFvsY0E>, 17.07.2015>.

